

УДК 159.9:316.6

Психологічний розвиток особистості в соціокультурному та цифровому середовищі

Лукович Катерина,

здобувачка вищої освіти спеціальність 015 Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка та харчові технології)

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: У тезах розглянуто вплив культурних, соціальних і цифрових чинників на психологічний розвиток особистості. Проаналізовано роль культури як системи цінностей, норм і смислів, що визначає зміст соціалізації індивіда. Висвітлено значення сім'ї, освітніх інституцій, соціального оточення та цифрового середовища у формуванні ідентичності, самосвідомості, поведінкових стратегій і психологічного благополуччя особистості. Обґрунтовано, що психологічний розвиток є результатом взаємодії біологічних передумов із соціокультурним середовищем, у межах якого відбувається засвоєння соціального досвіду, конструювання ціннісних орієнтирів і формування власної життєвої позиції.

Ключові слова: психологічний розвиток, особистість, культура, соціалізація, ідентичність, цифрове середовище.

Психологічний розвиток особистості є складним і багатовимірним процесом, що зумовлюється взаємодією внутрішніх і зовнішніх чинників. У сучасних умовах усе більшої уваги потребує аналіз не лише традиційних соціальних впливів, а й ролі цифрового простору, який став важливим середовищем комунікації, самопрезентації та соціального порівняння. Саме тому дослідження впливу культурних, соціальних і цифрових чинників на становлення особистості набуває особливої актуальності.

Культура виступає важливим чинником психологічного розвитку, оскільки саме вона визначає систему цінностей, норм, моделей поведінки та соціальних очікувань, у межах яких формується особистість. Культурне середовище задає смислові орієнтири, впливає на уявлення людини про себе, інших і власне місце в суспільстві. Як засвідчують сучасні дослідження культурної психології, індивідуальна самосвідомість, способи емоційного реагування та особливості міжособистісної взаємодії значною мірою залежать від культурного контексту [5].

Не менш важливою є роль сім'ї як первинного інституту соціалізації. Саме у сімейному середовищі закладаються основи емоційної безпеки, самооцінки, довіри до світу, а також первинні моделі спілкування й реагування. Сім'я передає дитині не лише правила поведінки, а й цінності, традиції та уявлення про соціальні ролі. У цьому контексті сімейне виховання слід розглядати як один із

ключових механізмів формування особистості в соціокультурному середовищі [6].

Важливий вплив на психологічний розвиток мають освітні інституції. Заклади освіти не лише забезпечують засвоєння знань, а й створюють простір для соціальної взаємодії, розвитку критичного мислення, самостійності та відповідальності. У процесі навчання особистість опановує соціальні ролі, набуває досвіду співпраці, вчиться співвідносити власні потреби з очікуваннями соціального середовища. Освітній простір також є важливим чинником формування громадянської позиції та ціннісних орієнтацій молоді.

У сучасному суспільстві суттєво посилюється вплив цифрового середовища. Соціальні мережі, онлайн-комунікація та медіаплатформи стали важливими агентами соціалізації, особливо для молоді. Через цифровий простір особистість отримує доступ до великої кількості соціальних зразків, моделей поведінки, норм і символів, що може як розширювати досвід, так і створювати ризики внутрішньої напруги, тривожності та залежності від зовнішнього схвалення. У сучасних оглядових дослідженнях підкреслюється, що вплив соціальних мереж на психічне благополуччя молоді є неоднозначним і залежить від інтенсивності використання, змісту взаємодії та індивідуальних особливостей користувача [1; 2; 3; 4].

Цифрове середовище також впливає на формування ідентичності. У мережевому просторі молода людина не лише споживає інформацію, а й конструює власний образ через самопрезентацію, соціальне порівняння та реакції інших. Це посилює значення зовнішньої оцінки у формуванні самооцінки й може впливати на емоційну стабільність, відчуття прийняття та впевненості в собі. Водночас за умови сформованої цифрової культури та медіаграмотності онлайн-середовище може сприяти розвитку комунікативності, самовираження та соціальної підтримки [1; 3].

Психологічний розвиток особистості значною мірою визначається і ширшими соціальними умовами: економічною стабільністю, доступом до освіти, рівнем соціальної безпеки, характером суспільних змін. Соціальні кризи, невизначеність і тривалі стресогенні обставини можуть ускладнювати процес становлення особистості, впливати на емоційний стан, систему цінностей і життєві стратегії. Водночас підтримувальне середовище, наявність соціальних ресурсів і позитивних зразків взаємодії сприяють психологічній стійкості та гармонійному розвитку.

Отже, психологічний розвиток особистості є результатом складної взаємодії біологічних, соціальних, культурних і цифрових чинників. Культура задає систему смислів і цінностей, соціальні інституції забезпечують механізми соціалізації, а цифрове середовище істотно змінює умови формування ідентичності та самосвідомості молоді людини. Розуміння цих закономірностей має важливе значення для вдосконалення освітніх практик, розвитку психологічної підтримки молоді та формування безпечного середовища для особистісного становлення.

Перспективним напрямом подальших досліджень є вивчення впливу цифрового простору на психологічну ідентичність молоді, а також аналіз

механізмів формування психологічної стійкості в умовах соціальної нестабільності та війни.

Список використаних джерел:

1. American Psychological Association. Health Advisory on Social Media Use in Adolescence. 2023.
2. U.S. Department of Health and Human Services. Social Media and Youth Mental Health: The U.S. Surgeon General's Advisory. 2023.
3. Valkenburg P. M., Meier A., Beyens I. Social media use and its impact on adolescent mental health: An umbrella review of the evidence // Nature Reviews Psychology. 2022.
4. Odgers C. L., Jensen M. R. Annual Research Review: Adolescent mental health in the digital age: facts, fears, and future directions // Journal of Child Psychology and Psychiatry. 2020. Vol. 61, No. 3.
5. Heine S. J. Cultural Psychology. 4th ed. New York: W. W. Norton & Company, 2020.
6. Kağıtçibaşı Ç. Family, Self, and Human Development Across Cultures: Theory and Applications. 3rd ed. New York: Routledge, 2017.

Abstract. *The theses examine the influence of cultural, social, and digital factors on the psychological development of the individual. The role of culture as a system of values, norms, and meanings that determines the content of an individual's socialization is analyzed. The significance of the family, educational institutions, the social environment, and the digital environment in shaping identity, self-awareness, behavioral strategies, and psychological well-being is highlighted. It is substantiated that psychological development is the result of the interaction between biological predispositions and the sociocultural environment, within which social experience is acquired, value orientations are constructed, and one's own life position is formed.*

Keywords: *psychological development, personality, culture, socialization, identity, digital environment*

Науковий керівник:

Горбунова К. М.,

Кандидат пед. наук, доцент

УДК 378:316.77:159.955:355.01

Розвиток медіаграмотності та критичного мислення майбутніх фахівців професійної освіти в умовах інформаційної війни

Колесник Дар'я,

здобувачка вищої освіти спеціальності 015 «Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)» Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна